

Засновник:

Науково-дослідний центр
індустріальних проблем
розвитку НАН України

**Журнал внесено
до Переліку наукових фахових видань
в Україні в галузі економічних наук**
(Наказ МОН України № 820 від 11.07.2016 р.)

Виходить 1 раз на квартал
Видається з III кварталу 2009 р.
Свідоцтво про реєстрацію:
серія КВ № 15196-3768Р від 30.04.2009 р.

РЕДАКЦІЯ:

Головний редактор:
доктор економічних наук, професор,
член-кор. НАН України
Кизим М. О.

Випускаючий редактор:
доктор економічних наук, професор
Хаустова В. Є.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Благує І. С., доктор економічних наук, професор
(м. Івано-Франківськ, Україна)

Бублик М. І., доктор економічних наук, кандидат
фізико-математичних наук, професор (м. Львів,
Україна)

Гечбаія Б. Н., доктор економічних наук,
професор (м. Батумі, Грузія)

Губарева І. О., доктор економічних наук,
професор (м. Харків, Україна)

Дмитришин Л. І., доктор економічних наук,
професор (м. Івано-Франківськ, Україна)

Іванов Ю. Б., доктор економічних наук, професор
(м. Харків, Україна)

Іляш О. І., доктор економічних наук, професор
(м. Київ, Україна)

Кіреєва О. Ф., доктор економічних наук,
професор (м. Мінськ, Республіка Білорусь)

Лепейко Т. І., доктор економічних наук, професор
(м. Харків, Україна)

Матюшенко І. Ю., доктор економічних наук,
професор (м. Харків, Україна)

Майбуров І. А., доктор економічних наук,
професор (м. Єкатеринбург, Росія)

Раєвцева О. В., доктор економічних наук,
професор (м. Харків, Україна)

Савіна Н. Б., доктор економічних наук, професор
(м. Рівне, Україна)

Смальськіс В., доктор наук (менеджент),
професор (м. Вільнюс, Литва)

Філіп С., доктор філософії, асоц. професор
(м. Братислава, Словаччина)

Видавець: ФОП Лібуркіна Л. М.

*Журнал реферується у загальнодержавній
реферативній базі даних «Україніка наукова»
та в українському реферативному журналі
«Джерело»*

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ

ПРОБЛЕМЫ ЭКОНОМИКИ • THE PROBLEMS OF ECONOMY
№ 4 (46) '2020

Журнал «ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ» представлено у наукометричних
базах даних, репозиторіях та пошукових системах:

- Ulrichsweb Global Serials Directory (США)
- Research Papers in Economics (США)
- Index Copernicus (Польща)
- Directory of Open Access Journals
- EBSCOhost (США)
- Academic Journals Database (Швейцарія)
- Advanced Science Index (Німеччина)
- Open Academic Journals Index (США)
- BASE (Німеччина)
- WorldCat (Ірландія)
- Library Hub Discover (Велика Британія)
- J-Gate (Індія)
- Академія Google (США)
- ProQuest (США)
- Research Bible (Японія)
- Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського (Україна)

На підставі Наказу МОН України від 28 грудня 2019 року
№ 1643 (Додаток 4) журнал включено до категорії «Б»

ЗМІСТ

СВІТОВА ЕКОНОМІКА ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

- Куклін О. В., Пустовіт Р. Ф., Криворучко М. Ю.**
Економічна примітивізація як інституціональний виклик
євроінтеграційних процесів..... 5
- Поляков М. В., Білозубенко В. С.**
Стратегічні засади інтеграції України в інноваційну систему ЄС..... 12
- Ярошенко І. В., Семигуліна І. Б.**
Світовий досвід державної підтримки в системі публічного
управління розвитком територіальних громад..... 19

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

- Гусаковська Т. О., Кужель Н. Л.**
Розвиток стартапів в Україні: проблеми та перспективи..... 29
- Данкевич В. Є., Прокопчук О. А., Усюк Т. В.**
Партисипативне управління локальною безпекою територіальних
громад: досвід і практика ЄС..... 35
- Красноносова О. М., Харченко Р. В.**
Інструментарій державної політики у сфері підтримки
та стимулювання розвитку малого бізнесу..... 42
- Кубах Т. Г., Журавка О. С.**
Політика України в розбудові вітчизняного інвестиційного клімату..... 48
- Оболенцева Л. В.**
Розробка концепції стратегії розвитку соціального туризму
в Україні: європейський досвід та національні реалії..... 58
- Омельяненко В. А.**
Практичні аспекти використання методології
інституційно-інноваційного проектування в контексті
узгодженості інноваційної політики для сталого розвитку..... 67

Павлов О. І., Дідух С. М. Інклюзивний розвиток України як система.....	75
Раєвська О. В., Азізова К. М., Остапенко В. М. Інноваційно-активний університет: підґрунтя виникнення та особливості функціонування.....	82
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА	
Белікова Н. В., Беккер М. Л., Крячко Є. М. Проблеми удосконалення науково-методичного забезпечення визначення системи цілей розвитку регіону.....	98
Любаров Ю. Й. Розвиток туристичної сфери регіону на засадах формування територіально-виробничих інтеграційних структур.....	106
Романюк Р. В. Зарубіжний досвід процесів реформування регіональних ринків електроенергетики.....	113
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ	
Адаменко М. В., Кашубіна Ю. Б. Організаційно-економічний механізм фінансування інноваційного потенціалу персоналу підприємства.....	119
Ареф'єва О. В., Ковальчук А. М. Забезпечення економічної безпеки підприємства через мотивацію персоналу до стратегічних змін.....	126
Вітюк А. В., Сметанюк О. А. Економічний взаємозв'язок розвитку сільського господарства та сільськогосподарського машинобудування.....	134
Гринько Т. В., Андросова І. О. Підходи до впровадження стратегічного планування на торговельних підприємствах.....	146
Жежуха В. Й. Сутність і значення реінжинірингу на підприємствах.....	155
Залуцька Х. Я. Концептуальні аспекти управління диверсифікаційно- інтеграційним розвитком підприємств в умовах неотехнологічного відтворення.....	164
Козак К. Б., Орел А. М. Інтеграція управління конкурентною та інноваційно- інвестиційною поведінкою аграрних підприємств у парадигму сталого розвитку.....	171
Лебединець В. О., Прохоренко О. В. Запровадження системи управління якістю на промисловому підприємстві: проблеми та ризики.....	177
Писаревський І. М., Крайнюк Л. М., Полчанінова І. Л., Поколюда М. М. Моделі управління процесами взаємодії стейкхолдерів ТНК сектора туризму та гостинності.....	187
Поленкова М. В. Формування соціальної відповідальності аграрних підприємств в умовах сталого розвитку.....	195
Проскурніна Н. В. Формування партнерських відносин інструментами маркетингу в соціальних мережах.....	201
Прохорова В. В., Божанова О. В., Юхман Я. В. Реінжиніринг як інноваційна основа реконструкції системи управління підприємством.....	210
Сагачко Ю. М., Тешева Л. В. Інноваційна діяльність підприємств аграрного сектора як критерій ефективності його виробничо- господарського потенціалу.....	217
Секірожа Я. В. Науково-методичні аспекти оцінки стійкого розвитку машинобудівних підприємств як інструмент корегування управлінської діяльності в стратегічному ракурсі.....	224

Трушкіна Н. В., Сергєєва О. Р., Шкригун Ю. О. Концептуальні підходи до визначення поняття «електронна комерція».....	231
Хлевицька Т. Б., Плевако Н. О. Науково-методичний підхід до вибору фінансової стратегії підприємства.....	241
Шатілова О. В., Шишук Н. О. Цифрові інструменти інноваційного розвитку бізнес-організації.....	249
Шкрєбень Р. П., Харнам М. В., Отенко І. П. Формування стратегічного потенціалу безпеко- орієнтованого розвитку підприємства.....	256
ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ	
Андрієшин Н. М. Виробничий потенціал газовидобувного комплексу: поняття, структура, фактори формування та використання.....	265
Дубей Ю. В. Знання та технології як суспільні блага.....	273
Полякова Г. А., Білоконенко Г. В. Розвиток освітнього середовища інноваційно-активного університету: особливості та критерії.....	279
ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА	
Гребенікова О. В., Татар М. С., Коваль М. І. Конфігурації взаємодії банків і страхових компаній для забезпечення їх сталого розвитку в умовах глобальних викликів.....	294
Дерлиця А. Ю. Метод теорії суспільних фінансів та його альтернативи.....	305
Житар М. О., Ярошук Т. Ю. Напрями забезпечення сталого розвитку підприємств за рахунок підвищення ефективності використання кредитних ресурсів.....	312
Іщенко Н. А. Сучасний стан та фінансування інноваційної діяльності підприємств в Україні.....	320
Лупенко А. Ю. Кредитно-дефолтні свопи у системі управління зовнішнім державним боргом.....	326

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

Україна, 61022, Харків,
пров. Інженерний, 1а, Бібл. корп., к. 224
Тел.: (057) 702-05-25, e-mail: pe.ua.kh@gmail.com

АДРЕСА ВИГОТІВНИКА:

Україна, 61002, Харків,
вул. Маршала Бажанова, 28,
ФОП Рубашкін Д. Ю.

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
НДЦ ІПР НАН України № 11 від 16.11.2020 р.
Здано в набір 18.11.2020 р.
Підписано до друку 20.11.2020 р.
Формат 60 × 84/8.
Друк цифровий.
Ум. друк. аркушів 43,7. Обл.-вид. 55,1.
Надруковано у ФОП Рубашкін Д. Ю.
Замовлення № 201. Наклад 100 прим.

© Проблеми економіки

Примостка Л. О., Краснова І. В., Литвиненко О. К. Вплив форм консолідації на зростання вартості банків.....	334
Рудик Н. В. Превентивні заходи запобігання податковому боргу у сфері малого та середнього бізнесу.....	342
СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА, ПОЛІТИКА ТА ДЕМОГРАФІЯ	
Бервено О. В., Юрченко Л. С. Основні напрями політики сприяння зайнятості населення в умовах цифровізації економіки	351

Михайленко Д. Г., Грипич О. В. Проблеми трансформації соціальної політики як основи соціальної безпеки держави.....	357
ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	
Герасименко Ю. С., Велієва В. О., Остапенко Р. М. Стратегічні напрями формування механізму державного стимулювання розвитку екологічно орієнтованого агробізнесу	364

CONTENTS

WORLD ECONOMY AND INTERNATIONAL RELATIONS

Kuklin O. V., Pustoviit R. F., Kryvoruchko M. Y. Economic Primitivization as an Institutional Challenge Thrown by the European Integration Processes	5
Polyakov M. V., Bilozubenko V. S. Strategic Principles of Ukraine's Integration into the EU Innovation System	12
Yaroshenko I. V., Semigulina I. B. Global Experience of State Support in the System of Public Management of Territorial Communities' Development.....	19

ECONOMICS AND NATIONAL ECONOMY MANAGEMENT

Husakovska T. O., Kuzhel N. L. Startups Development in Ukraine: Problems and Prospects	29
Dankevych V. Y., Prokopchuk O. A., Usiuk T. V. Participatory Management of Territorial Communities' Local Security: EU Experience and Practices	35
Krasnonosova O. M., Kharchenko R. V. State Policy Tools in the Field of Support and Stimulation of Small Business Development.....	42
Kubakh T. G., Zhuravka O. S. Ukraine's Policy in Developing the Domestic Investment Climate	48
Obolentseva L. V. Formulation of the Concept for Social Tourism Development Strategy in Ukraine: European Experience and National Realities	58
Omelyanenko V. A. Practical Aspects of Using the Institutional and Innovation Design Methodology in the Context of Innovation Policy Coherence for Sustainable Development	67
Pavlov A. I., Didukh S. M. Inclusive development of Ukraine as a system	75
Rayevnyeva O. V., Azizova K. M., Ostapenko V. M. The Innovatively Active University: Formation Causes and Performance Features.....	82

REGIONAL ECONOMY

Bielikova N. V., Bekker M. L., Kriachko Y. M. Main Problems of Improving Scientific and Methodological Support for Determining the Development Goals System in a Region	98
Lyubarov Y. Y. Developing the Tourism Sector of a Region through Forming Territorial and Production Integration Structures	106

Romaniuk R. V. Foreign Experience in Reforming Regional Energy Markets	113

ECONOMICS AND ENTERPRISE MANAGEMENT

Adamenko M. V., Kashubina Y. B. Organizational and Economic Financing Mechanism for the Innovative potential of Enterprise Staff	119
Arefieva O. V., Kovalchuk A. M. Safeguarding the Economic Security of an Enterprise by Encouraging Staff to Strategic Changes	126
Vitiuk A. V., Smetaniuk O. A. Economic Interaction of Agricultural Development and Agricultural Machine-Engineering.....	134
Grynko T. V., Androsova I. O. Approaches to the Implementation of Strategic Planning at Trade Enterprises	146
Zhezhukha V. Y. The Essence and Role of Reengineering at Enterprises	155
Zalutska K. Y. Conceptual Aspects of Managing the Diversification and Integration Development of Enterprises in the Conditions of Neo-Technological Reproduction.....	164
Kozak K. B., Orel A. M. Integrating the Management of Competitive and Innovation-Investment Behavior of Agricultural Enterprises into the Sustainable Development Paradigm	171
Lebedynets V. O., Prokhorenko O. V. Introduction of a Quality Management System at an Industrial Enterprise: Problems and Risks.....	177
Pysarevskiy I. M., Kraynyuk L. M., Polchaninova I. L., Pokolodna M. M. Models for Managing Stakeholder Interaction at Transnational Corporations in the Tourism and Hospitality Sector	187
Polenkova M. V. Forming Social Responsibility of Agricultural Enterprises in the Conditions of Sustainable Development.....	195
Proskurnina N. V. Forming Partnership Relations by Applying Social Media Marketing Tools	201
Prokhorova V. V., Bozhanova O. V., Yukhman Y. V. Reengineering as an Innovative Basis to Reconstruct the Enterprise Management System.....	210
Sahachko Y. M., Tesheva L. V. Innovative Activity of Enterprises in the Agricultural Sector as the Efficiency Criterion of Its Production and Economic Potential.....	217

Sekirozh Y. V. Scientific and Methodological Aspects of Assessing the Sustainable Development of Machine-Building Enterprises as a Tool for Adjusting Management Activity in a Strategic Perspective	224
Trushkina N. V., Serhieieva O. R., Shkrygun Y. O. Conceptual Approaches to Defining «E-commerce»	231
Khlevytska T. B., Plevako N. O. Scientific and Methodological Approach to Choosing the Financial Strategy of an Enterprise.....	241
Shatilova O. V., Shyshuk N. O. Digital tools of a business organization innovative development	249
Shkreben R. P., Kharnam M. V., Otenko I. P. The Strategic Potential Formation of the Security-Oriented Development of an Enterprise.....	256
ECONOMIC THEORY	
Andriishyn N. M. Production Potential of a Gas Producing Complex: Concept, Structure, Factors of Its Formation and Usage.....	265
Dubiei Y. V. Knowledge and Technology as Public Goods.....	273
Poliakova H. A., Bilokonenko H. V. Developing the Educational Environment of an Innovatively Active University: Features and Criteria	279
FINANCE AND BANKING	
Hrebenikova O. V., Tatar M. S., Koval M. I. Interaction Configurations between Banks and Insurance Companies Necessary to Ensure their Sustainable Development in the Face of Global Challenges.....	294
Derlytsia A. Y. The Method of Public Finance Theory and Its Alternatives.....	305
Zhytar M. O., Yaroshchuk T. Y. Ways to Ensure Sustainable Development of Enterprises by Increasing the Credit Resources Efficiency	312
Ischenko N. A. The Current State of Innovative Activity at Ukrainian Enterprises and Its Financing.....	320
Lupenko A. Y. Credit Default Swaps in the External Public Debt Management	326
Prymostka L. O., Krasnova I. V., Lytvynenko O. K. The Impact of Consolidation Forms on the Growth of Banks' Value	334
Rudyk N. V. Measures to Prevent Tax Debt among Small and Medium-Sized Businesses.....	342
SOCIAL ECONOMY, POLITICS AND DEMOGRAPHY	
Berveno O. V., Yurchenko L. S. The Main Directions of the Employment Promotion Policy in the Conditions of Economy Digitalization	351
Mykhailenko D. H., Hrypich O. V. Transformation Issues of Social Policy as a Basis for the Social Security of a State	357
ECONOMICS OF NATURAL RESOURCES AND ENVIRONMENT	
Herasymenko Y. S., Velieva V. O., Ostapenko R. M. Strategic Directions of Forming a State Mechanism to Stimulate the Development of Environmentally Sensitive Agribusiness.....	364

ІННОВАЦІЙНО-АКТИВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ: ПІДҐРУНТЯ ВИНИКНЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ¹

©2020 РАЄВНЕВА О. В., АЗІЗОВА К. М., ОСТАПЕНКО В. М.

УДК 378.4.001.76(477)
JEL Classification: I25; L26; O31

Раєвнева О. В., Азізова К. М., Остапенко В. М.

Інноваційно-активний університет: підґрунтя виникнення та особливості функціонування

Метою статті є визначення сутності поняття «інноваційно-активний університет», визначення ключових характеристик і структурних компонентів інноваційно-активного університету, обґрунтування контурів управління освітніми інноваціями університету з урахуванням гнучкого поєднання викладацької, дослідної та підприємницької діяльності. У статті розглянуто нормативно-правове забезпечення України з питань функціонування системи освіти, всіх її рівнів і підсистем, діяльності навчальних закладів різних типів і форм власності, організації різних форм навчання. Проведено аналіз визначень сутності «інноваційний університет» різними науковцями, що дає можливість розглянути це поняття з точки зору функціонального підходу. Визначено, що наведені терміни близькі за своїм змістом, але є суттєві розбіжності. Для більш глибокого розуміння змісту цього поняття виконано декомпозицію наведених визначень на основні складові за такими ознаками порівняння: сутнісна складова поняття; спрямованість інноваційного університету; призначення інноваційного університету. Запропоновано розуміти «інноваційно-активний університет» як підприємницьку організацію, яка має ресурсну готовність сприяти прискореному соціально-економічному розвитку за рахунок інтенсивного трансферу згенерованих в університеті знань і технологій на основі партнерської взаємодії зі стейкхолдерами (суб'єкти ринку праці, урядові та громадські організації). Виділено моделі інноваційного університету та їх відмінні риси. Обґрунтовано основні характеристики інноваційного університету, що сприяють розвитку нових систем і процесів управління ними. Розглянуто напрями управління інноваційними університетами та запропоновано контури управління освітніми інноваціями університету. Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є аналіз факторів конкурентоспроможності університетів світу для визначення внутрішніх і зовнішніх чинників інноваційно-активного університету, що дозволять досягти і підтримувати високий рівень конкурентоспроможності та привабливості.

Ключові слова: університет, вища освіта, інновації, інноваційний університет, підприємницький університет, інноваційно-активний університет.

DOI: <https://>

Рис.: 2. **Таб.:** 7. **Бібл.:** 51.

Раєвнева Олена Валентинівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри статистики і економічного прогнозування, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: olena.raev@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0260-4249>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/L-7688-2016>

Scopus Author ID: 56669948000

Азізова Катерина Михайлівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри банківської справи і фінансових послуг, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: kateryna.azizova@hneu.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0539-5489>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/O-7369-2016>

Scopus Author ID: 56809316200

Остапенко Вікторія Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри митної справи та оподаткування, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: viktoria.ostapenko@hneu.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4077-5738>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/C-1539-2017>

Scopus Author ID: 57202383896

¹ Роботу виконано в межах прикладної науково-дослідницької теми № 46/2020-2021 «Розробка методичного та модельно-інформаційного забезпечення побудови університету інноваційного типу на засадах якості освіти та протидії корупції»

UDC 378.4.001.76(477)

JEL Classification: I25; L26; O31

Rayevnyeva O. V., Azizova K. M., Ostapenko V. M. The Innovatively Active University: Formation Causes and Performance Features

The article aims at defining the essence of the «innovatively active university» concept as well as the key characteristics and structural components of such a university; substantiating the management framework of educational innovations taking place at a university and providing a flexible combination of teaching, research and entrepreneurship. The article considers the regulatory support present in Ukraine as for the functioning of the education system, including all its levels and subsystems, the activities of various educational institutions, public or private, irrespective of their attendance modes. The analysis of definitions of the «innovative university» term suggested by various scientists has been carried out thus allowing the author to consider this concept within the functional approach. It has been determined that the given terms are similar in their meaning, but still the difference between them is rather significant. For a deeper understanding of the concept, decomposition of the abovementioned definitions into the main components has been made according to the following points: the essential component of the concept; activity areas of the innovative university; the mission of an innovative university. The «innovatively active university» has been defined as an entrepreneurial organization that possesses the resource readiness to promote accelerated social and economic development through intensive transfer of knowledge and technology generated at the university due to partnership relations established with stakeholders (labor market actors, government and NGOs). Models of the innovative university and their distinctive features have been suggested. The main characteristics of the innovative university that contribute to the development of new systems and management processes have been outlined. The ways of managing innovative universities have been considered and the management framework of educational innovations at a university has been offered. Prospects for further research in this area lie in the following: analyzing the competitive strength of universities around the world to determine the internal and external features of an innovatively active university, helping it to achieve and maintain a high level of competitiveness and attractiveness.

Keywords: entrepreneurial university, higher education, innovations, innovative university, innovatively active university, university.

Fig.: 2. **Tabl.:** 7. **Bibl.:** 51.

Rayevnyeva Olena V. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Head of the Department of Statistics and Economic Forecasting, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave. , Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: olena.raev@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0260-4249>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/L-7688-2016>

Scopus Author ID: 56669948000

Azizova Kateryna M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Banking and Financial Services, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave. , Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: kateryna.azizova@hneu.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0539-5489>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/O-7369-2016>

Scopus Author ID: 56809316200

Ostapenko Viktoriia M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor of the Department of Customs and Taxation, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave. , Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: viktor.ostapenko@hneu.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4077-5738>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/C-1539-2017>

Scopus Author ID: 57202383896

Вступ. Значна увага на сучасному етапі розвитку вищої освіти приділяється проблемі переведення її на інноваційну основу, тобто врахування в процесі підготовки фахівців таких інноваційних елементів, які б дозволили забезпечити відповідний рівень конкурентоспроможності вітчизняної освіти у світовому глобалізаційному просторі [32]. Сучасні університети, щоб відповідати вимогам часу, повинні виконувати не лише класичні функції (освіта, дослідження, виховання), а й набувати нових рис – інноваційності та підприємливості.

Інноваційний розвиток є невід'ємною складовою задоволення широкого комплексу національних інтересів держави. Важливість інноваційного розвитку суспільства в Україні підтверджено низкою законодавчо-нормативних актів, а саме Законом України (ЗУ) «Про інноваційну діяльність», ЗУ «Про пріоритетні напрями інноваційної ді-

яльності в Україні», Концепцією науково-технічного та інноваційного розвитку України, «Стратегією інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів», Національною доктриною розвитку освіти України в XXI ст. Нормативно-правове забезпечення визначає сутність, умови й основні механізми інноваційної діяльності, мету інноваційної політики України. Відповідно до законодавства інноваційний розвиток – це процес структурного вдосконалення національної економіки, що досягається переважно за рахунок практичного використання нових знань для зростання обсягів суспільного виробництва, підвищення якості суспільного продукту, зміцнення національної конкурентоспроможності та прискорення соціального прогресу в суспільстві [28], а освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету

і конкурентоспроможності української держави на міжнародній арені, а якість освіти визначена пріоритетним напрямом державної політики в галузі освіти і є передумовою національної безпеки [39].

Зростаюча конкуренція на ринку освітніх послуг, скорочення прямого фінансування з державного бюджету гостро ставлять перед сучасними закладами вищої освіти проблему пристосування до нових умов розвитку. Досвід провідних університетів світу свідчить про те, що ключовим фактором їх успішного розвитку є інноваційна та підприємницька діяльність, що забезпечує адекватну реакцію на зміни зовнішнього середовища, сприяє одночасному задоволенню соціальних запитів суспільства і потреб ринку. У зв'язку з цим особливого значення набуває визначення сутності інноваційно-активного університету як форми інтеграції освіти, науки і бізнесу в рамках національної інноваційної системи [24].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань реформування змісту вищої освіти та переходу до інноваційного університету приділяють значну увагу вітчизняні та зарубіжні науковці різних галузей. Актуальними є розробки дослідників у сфері сучасних трендів модернізації системи вищої освіти (М. Раїмханов, О. Назайкинська, С. Соболева, Д. Конанчук, Фпанс Ван Вухт та ін.) [3; 9; 35; 38; 44; 47], інформаційного суспільства та економіки знань, спрямованих на пошук нових форм, методів та інструментів діяльності університетів (В. Єфімов, М. Барбер, Д. Конанчук, Л. Шевченко, О. Латуха, В. Жуков, Т. Сидоренко, С. Зубков, А. Коваленко, С. Соболева та ін.) [22; 29; 35; 37; 45; 46; 50; 51], виникнення феномена та формування концепції «інноваційно-активного або підприємницького університету» (І. Артёмов, А. Шевченко, А. Востроилов, В. Белоусов, В. Шевченко, І. Студеняк, С. Устич, Франс Ван Вухт, Б. Кларк, М. Гіббонс, Г. Іцковіц, М. Керлі, П. Форміка, А. Карпов, Г. Константінов, А. Грудзинський, А. Сидорова, Н. Румянцев, С. Голубев та ін.) [2–4; 26; 27; 30–33; 36; 46; 49; 51]. Дослідженням питань інновацій в освітній діяльності присвячені роботи таких учених, як: С. Беляков, Н. Ковалева, Н. Комков, Ю. Краснов, Г. Кулакін, В. Мамаєв, Є. Нечаєва, Н. Савченко, А. Хуторський та ін.; основні питання управління інноваціями висвітлені в працях А. Гальчинського, В. Геєця, А. Дагаєва, Г. Ковальова, В. Колоколова, В. Самойленко, О. Соловійова.

Потреба в перетворенні традиційного університету на інноваційно-активний (підприємницький) з'явилась завдяки виникненню у ХХ ст. світової тенденції скорочення фінансування університетів з державних джерел, посиленню конкуренції в міжнародному освітньому просторі та зміни глобальної парадигми на місце освіти у соціальному та економічному розвитку суспільства й цивілізації [16].

Основи інноваційного (підприємницького) університету започатковані в працях таких зарубіжних учених, як Б. Кларк, М. Гіббонс, Д. Кеннеді, С. Керр, Г. Іцковіц та ін. [1; 4; 6; 7; 30; 34]. Концепція «підприємницького університету» (entrepreneurial university) отримала свій розвиток в середині 90-х років ХІХ ст. у роботах німецького вченого Г. Іцковіца (модель потрійної спіралі – Triple Helix, яка описує взаємодію між університетами, промисловістю і державою) та американського вченого Б. Кларка, який на основі

аналізу десятирічного досвіду трансформації п'яти європейських університетів довів, що підприємницький університет активно прагне до інновацій в своїй роботі. Його важливою рисою є прийняття ризиків при освоєнні нових практик, перманентний пошук нових, нетрадиційних методів, підходів та інструментів освітньо-наукової діяльності формування поточних і майбутніх конкурентних переваг задля посилення своєї привабливості для основних стейкхолдерів – абітурієнтів, суспільства, економіки.

За концепцією Б. Кларка, перевагами інноваційних університетів є [1; 34]:

- сильний механізм управління – університети не можуть залежати від традиційного (слабкого) контролю чи управління. Їм потрібно стати швидшими, гнучкішими, більш зосередженими у реагуванні на вимоги навколишнього середовища;
- периферія розвитку – університети повинні мати механізми взаємозв'язку із зовнішнім середовищем, для чого потрібно створити спеціальні організаційні підрозділи;
- диверсифікована база фінансування – університети потребують фінансових ресурсів, для чого необхідно розширити свою фінансову базу (і стати менш залежними від уряду);
- міцне академічне забезпечення – університети потребують базових академічних одиниць, що приймають підприємницьку культуру. Ці основні одиниці повинні стимулюватися і позитивно реагувати на зміни;
- інтегрована підприємницька культура – університети потребують культури, яка б охоплювала зміни, етику роботи та набір переконань, що є загальноуніверситетськими та які стають самою основою ідентичності закладу [5].

Незважаючи на істотні переваги підприємницького університету, деякі вчені негативно ставляться до процесу переходу від традиційного університету до підприємницького [24; 46]. Опоненти цього напрямку модернізації університету в ролі основних прогнозують такі наслідки:

- 1) для підприємницького закладу вищої освіти фокусом його діяльності може стати не освітня, а бізнес-діяльність, що суттєво змінить призначення університету як закладу продукування знань для суспільства;
- 2) підтримка розвитку підприємницьких здібностей викладачів як основного ресурсу університету може спровокувати їх бажання – використовуючи ресурси університету більше уваги, приділяти реалізації власних підприємницьких проєктів, нехтуючи при цьому своїми безпосередніми обов'язками. Фактично виникає протиріччя між традиційними цінностями викладання і необхідністю формування у викладачів навичок підприємницької діяльності з метою заробітку додаткових грошових коштів для університету.

Таким чином, компаративний аналіз робіт як українських, так і закордонних учених дозволяє зробити висновок про дискусійний характер означеної проблематики, що свідчить про її актуальність на світовому та національних

освітніх ринках [11; 12]. Незважаючи на значний внесок учених у дослідження проблем інноваційно-активного (підприємницького) університету, сьогодні ці питання потребують подальшої розробки як у теоретичному, так і організаційно-практичному аспектах, оскільки характер діяльності університетів у сучасних умовах ринкової конкуренції принципово змінився.

Метою цієї роботи є дослідження сутності поняття «інноваційно-активний, підприємницький університет», визначення його ключових характеристик і структурних компонентів, обґрунтування контурів управління освітніми інноваціями університету з урахуванням гнучкого поєднання викладацької, дослідної та підприємницької діяльності.

Виклад основного матеріалу. У більшості країн світу модернізація освіти є пріоритетним завданням, що забезпечує соціально-економічний, політичний і науковий розвиток суспільства. Модернізація системи освіти є інструментом формування особистості, здатної швидко пристосуватись до сучасного динамічного середовища та бути конкурентоспроможною на ринку праці.

Сучасні тенденції зумовили подальший вибір вектора розвитку вітчизняної вищої освіти в напрямку побудови її змісту відповідно до світових і європейських стандартів і впливають на якість і процес освіти університетів, а також вимагають починати процес перебудови всієї освітньої системи. Можна виділити такі головні тенденції розвитку вищої освіти [16; 22; 23] (табл. 1).

Таблиця 1

Сучасні тенденції розвитку вищої освіти

Тенденція	Характеристика
1	2
Перехід від масовості до універсалізації	Універсалізація передбачає адаптацію всього населення до швидких соціальних і технологічних змін. Вища освіта, що відповідає вимогам часу, має не тільки готувати індивіда до майбутньої професії, а й навчати базових аналітичних навичок і критичного мислення, розвивати здібності до самонавчання, вміння знаходити та фільтрувати потрібну інформацію, протистояти відтворенню стереотипів та ідеологічних конструктів. У більшості країн ОЕСР відсоток дорослого населення з вищою освітою вже давно перевищив 50 %, що свідчить про перехід від масової до універсальної стадії (середній показник для країн ОЕСР – 70 %). Однак освітня політика, спрямована на обмеження, а не розширення доступу до вищої освіти, може швидко змінити ситуацію
Джерела фінансування вищої освіти	Фінансування вищої освіти здійснювалося в країнах світу з різних джерел. В одних країнах історично переважало державне фінансування (зокрема, країни ЄС), в інших, таких як США, Південна Корея, більшою мірою було представлено фінансування за рахунок коштів приватних осіб та підприємств. Співвідношення витрат на освіту зумовлені особливостями соціально-економічної ситуації в державі. В останнє десятиліття набула тенденція диверсифікації джерел фінансування освіти та позиція топових університетів щодо незалежності від державного фінансування. Проте в умовах Covid-19 поглибилася необхідність державної підтримки
Розвиток відкритих онлайн-курсів і MOOC-платформ	Починаючи з 2012 р. неухильно зростає кількість онлайн-платформ (MOOC – massive open online courses) і чисельність їх користувачів. Найбільш відомі світові платформи – Coursera, edX и Udacity. Згідно з даними, що наведені у звіті NMC, сьогодні кожний десятий студент США навчається виключно за онлайн-курсами, і попит на подібні доступні методи навчання зростає [37]. Окремою тенденцією можна виділити також прагнення університетів налагодити взаємозв'язок між очним навчанням і навчанням онлайн, тобто навчати студентів за змішаною формою. Впровадження MOOC надають високу якість, яка досягнута завдяки технологіям, дизайну і рівню викладачів онлайн-курсів. MOOC має багато переваг порівняно зі стандартним викладанням: доступність з будь-якої точки світу, спілкування з викладачами й іншими студентами на форумах, розвиток самоорганізації, самостійний вибір часу проходження навчання, безкоштовне навчання тощо. Наявність MOOC підвищує імідж навчального закладу і має великий потенціал в оновленні традиційних методів, засобів і форм організації навчального процесу
Автономія університетів	Автономія є одним із трьох базових принципів діяльності європейських університетів, що закріплено Великою Хартією університетів. За рішенням Лісабонської декларації 2007 року розрізняють чотири компоненти інституційної автономії: академічну (вирішення питань формування навчальних планів і методів викладання, напрямів, масштабів та методів наукових досліджень, кількості студентів за певними спеціальностями тощо); фінансову (вирішення питань щодо отримання й розподілу бюджетного фінансування, визначення розміру оплати за навчання, використання прибутку та ін.); організаційну (визначення структури та статуту університету, укладання контрактів, вибори керівних органів ЗВО і його структурних підрозділів та ін.) і кадрову (визначення питань, пов'язаних із набором, оплатою праці та кар'єрним зростанням персоналу). Аналіз європейського та світового досвіду формування автономії в системі вищої освіти в розвинених країнах показав, що її було визначено двома головними тенденціями: централізацією управління й диверсифікованістю типів ЗВО та їхніх навчальних програм, що супроводжувалося децентралізацією управління на регіональних і муніципальному рівнях
Безперервне навчання	З автоматизацією виробництва і роботизацією зникають робочі місця, що призведе до вивільнення спеціалістів. Це створює нові виклики для системи перепідготовки фахівців. Результатом є концепція

Закінчення табл. 1

1	2
	безперервного навчання дорослих («освіта упродовж життя»). Згідно з цією концепцією кожна людина, яка зацікавлена підтримати свій рівень професійної компетентності на ринку праці, повинна постійно підвищувати свою професійну кваліфікацію або проходити професійну перепідготовку. Розвиток наукоємного суспільства і забезпечення конкурентоспроможної економіки потребує постійно оновлювати знання, підвищувати кваліфікацію, розширювати можливості професійного розвитку [40]
Індивідуалізація навчання	Створення нових критеріїв оцінки студентів і зосередження уваги на індивідуальності кожного студента надає можливість побачити більш чітку картину того, що студенти повинні знати для отримання навичок і компетенцій. Для цього застосовуються технології адаптивного навчання (adaptive learning technologies) – освітні програми і платформи, що враховують індивідуальні потреби студентів [35]. Найбільш затребуваними навичками майбутнього будуть професійно-технічні навички, навички творчого потенціалу і навички критичного мислення учнів. Розробка критеріїв оцінки таких навичок є першочерговим завданням для університетів. Такий підхід націлений на мотивацію студента до постійного самонавчання не тільки під час навчання в університеті, але й протягом всього життя [49]
Менторство (наставництво)	Основними завданнями для викладачів будуть пошук індивідуального підходу до кожного студента, мотивація на подальший розвиток і успіх. Викладачі повинні стати підготовленими наставниками, коучами і лідерами як у викладанні, так і підтримці студентів. Для цього викладачам необхідно розвивати і власні навички: міжособистісні комунікації, управління конфліктами та стресом, тайм-менеджмент. Щоденний перегляд спеціалізованих видань, регулярне проходження онлайн-курсів, участь у програмах підвищення кваліфікації. Необхідно переходити від стандартних лекцій, заучування матеріалу, проведення екзаменів, приділити увагу придбання ціннісних навичок та адаптуватися до поточних ринкових умов і вимог клієнтів-студентів [49]
Практико-орієнтоване, дуальне навчання	Цей метод викладання і навчання дозволяє студентам поєднувати навчання у закладі вищої освіти з практичною роботою. Студентам надають реальні робочі умови, в яких можна отримати практичні та соціальні навички, необхідні для успішної роботи. Основними рисами практико-орієнтованої професійної підготовки є створення середовища, що стимулює формування у студентів мотивованої потреби в набутті професійних компетенцій; впровадження практикоорієнтованої технології професійної підготовки, котра забезпечує формування якостей особистості, а також досвіду виконання професійних обов'язків; організація практичної підготовки студентів; розробка і впровадження інноваційних форм зайнятості студентів з метою вирішення реальних професійних, науково-практичних і дослідно-виробничих робіт [43]
Ефективний баланс між нішевим навчанням і мікрокреденціалізмом	Роботодавці більше цінують спеціалізовані знання і навички, сертифіковані різними професійними стандартами (наприклад, CFA, CIMA, ACCA тощо), а не диплом в певній галузі знань. Підтримка балансу між можливістю отримання традиційного академічного ступеня, який вимагає досліджень у цілому ряді різних предметів, і мікрокреденціалізмом щодо створення середовища, яке фокусує на виконанні конкретних функцій у певних галузях. Це забезпечує отримання спеціалізованих навичок із широким кругозором [49]
Академічна мобільність та інтернаціоналізація	Під інтернаціоналізацією вищої освіти розуміються заходи, щодо посилення і сприяння створенню інтернаціонального академічного співтовариства, що готуватиме студентів до життєдіяльності в умовах середовища, яке глобалізується [37]. Інтернаціоналізація у сфері вищої освіти включає такі форми взаємної співпраці: індивідуальна мобільність, мобільність студентів або професорсько-викладацького складу в освітніх цілях; мобільність освітніх програм і інституціональна мобільність; формування нових міжнародних стандартів освітніх програм; інтеграція в учбові програми міжнародного виміру і освітніх стандартів; інституційне партнерство; створення стратегічних освітніх альянсів [19]
Пріоритет тренінгових і кейсових методів навчання	Викладачі повинні використовувати різні методи навчання та підходи, які дозволяють студентам бути активними учасниками з сильною мотивацією та залученням до власного навчання. Інформаційно-комп'ютерні технології (ІКТ) створюють передумови для використання нових підходів і методів для реалізації активного навчання з використанням тренінгів, кейсів, імітаційного моделювання в навчанні, що дозволить надати можливість у мінімальні терміни набути необхідних навичок і максимально ефективно використовувати їх в професійній роботі

Джерело: укладено автором

Відповідно до визначених трендів модернізації світової системи вищої освіти до намагання інтеграції у світове та європейське освітнє середовище сучасний етап розвитку України характеризується системними, докорінними трансформаціями в освітній сфері. Стратегічним завданням вищої освіти в Україні є необхідність суттєвого оновлення

змісту освіти, якості викладання, пошук і застосування новітніх, інноваційних форм і методів навчання з метою забезпечення високої якості компетентностей сучасного фахівця. Проте процес інтеграції має відбуватись з урахуванням особливостей національної освітньої і культурної ідентичності та не повинен супроводжуватись нівелюван-

ням власної національної освітньої системи, яка закумулювала вагомий досвід досягнення вітчизняної та світової науки.

Існування єдиного світового освітнього простору, посилення конкуренції між системами вищої освіти та окремими університетами, що зумовлена процесами прогресуючої глобалізації, обґрунтовують необхідність здійснення міжнародних порівнянь на підставі рейтингів національних систем освіти і окремих установ освіти. Отримання останніми високої позиції у світовому рейтингу значно підвищує привабливість системи вищої освіти чи конкретного ЗВО не тільки для міжнародних і національних абітурієнтів, роботодавців, інвесторів, а й забезпечує додаткові субсидії держави.

На сьогодні існує понад 50 національних та понад 10 міжнародних рейтингів для оцінки діяльності ЗВО. Метою рейтингів є визначення кращих ЗВО світу та оцінка їх діяльності, але кожен рейтинг передбачає використання певних показників для визначення конкурентного потенціалу ЗВО. Серед визнаних у світовому освітньому просторі рейтингів до впливових міжнародних рейтингів відносять ARWU (Academic Ranking of World Universities), рейтинги світових університетів QS («QS World University Rankings») і «THE» (Times Higher Education World University Rankings). Також слід зазначити ефективність та значущість існування

таких міжнародних рейтингів, як: вебметричний рейтинг «Webometrics» (Webometrics Ranking of World Universities); вебметричний рейтинг університетів світу «4ICU» (4 International Colleges & Universities); рейтинг університетів за академічними показниками «URAP» (University Ranking by Academic Performance); всесвітній рейтинг університетів «CWUR» (Center for World Universities Rankings); рейтинг кращих європейських університетів «U-Multirank»; світовий рейтинг науково-дослідних організацій «Scimago Institutions» (Scimago Institutions Rankings); рейтинг найбільш інноваційних університетів Європи Clarivate Analytics тощо.

Історично Україна мала високі рейтингові позиції в галузі освіти, але, на жаль, в останні роки сформувалася негативна тенденція до їх втрачання. Так, наприклад, станом на 2018 р. у рейтингу глобальної конкурентоспроможності (GCI) Україна займала 85-те місце серед 141 країни світу та 44 місце за показником «Навички». Для порівняння зазначимо, що Україна входила до першої двадцятки рейтингу GCI за підіндексом охоплення вищою та середньою освітою, проте з 2018 року цей показник виключено з рейтингу та зосереджено увагу на якісних показниках освіти. В табл. 2 наведено рейтингові позиції України за освітніми компонентами.

Таблиця 2

Позиція України у рейтингу GCI за освітніми компонентами

Показник	2009 р. (зі 133 країн)		2014 р. (зі 148 країн)		2015 р. (зі 140 країн)		2016 р. (зі 138 країн)		2017 р. (зі 137 країн)		2018 р. (зі 140 країн)		2019 р. (зі 141 країн)	
	Рейтинг	Ранг	Рейтинг	Ранг	Рейтинг	Ранг	Рейтинг	Ранг	Рейтинг	Ранг	Рейтинг	Ранг	Рейтинг	Ранг
Вища освіта і професійна підготовка / Навички поточної робочої сили	46	4,4	40	4,9	34	5,0	33	5,1	35	5,1	46	6,9	53	5,5
Охоплення освітою	16	5,6	13	7,9	14	7,9	11	8,2	16	8,2	-	-	-	-
Якість освіти	61	3,9	72	3,7	54	4,0	56	4,0	56	3,9	63	4,1	65	5,4
Навчання на робочому місці (Обсяг навчання персоналу)	89	3,6	92	3,8	74	3,9	94	3,7	88	3,7	74	3,8	65	5,0

Джерело: укладено автором

Відповідно до аналізу за окремими показниками Україна займає позиції вище середнього. За показником «Якість освіти» за останні 10 років Україна займала від 54 до 72 місця.

Значний спад у показниках відбувся у 2014 році, хоча деякі ранги мали незначне підвищення. Показник «Навчання на робочому місці / Обсяг навчання персоналу» підвищився за останні 5 років з 94 до 65 місця. Все це свідчить про розвиток і зміцнення науково-освітнього потенціалу країни, а національна система освіти спрямована на стиму-

лювання підвищення якості вищої освіти, забезпечення її конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг і ринку праці.

Відповідно до рейтингів QSSAFE National System Strength (рейтинг національних систем вищої освіти) [9], Universitas 21: Rankings of National Higher Education Systems (рейтинг національних систем вищої освіти) [9] та іншими світовими рейтингами, де рівень освіти представлено окремими складовими, Україна займає середні позиції та має позитивну тенденцію, на відміну від інших

соціально-економічних компонентів цих рейтингів, таких як інновації, ІКТ, ринок праці тощо (табл. 3).

Аналізуючи наведені вище дані, можна зробити висновки, що наша країна поступово втрачає лідерські позиції у сфері освіти, її поточне місце практично за всіма рейтингами – середнє, що ще раз підкреслює актуальність подальшої розбудови системи вищої освіти, зокрема, в напрямку

трансформації традиційного університету в інноваційно-активний, підприємницький заклад освіти.

З цієї метою в Україні цілеспрямовано проходить процес удосконалення нормативно-правового підґрунтя функціонування системи освіти, всіх її рівнів і підсистем, діяльності навчальних закладів різних типів і форм власності, організації різних форм навчання.

Таблиця 3

Позиціонування української системи вищої освіти в глобальних рейтингах на міжнародному рівні

Рейтинг	QS SAFE National System Strength, 2018–2019	U21 Rankings of National Higher Education Systems, 2020	Education Index (Human Development Index), 2019	Bloomberg Innovation Index, 2020	Education (Global Innovation Index), 2020
Позиція / кількість країн	38/50	36/50	46/189	56/60	23/121

Джерело: укладено автором

Правові аспекти вищої освіти ґрунтуються на Конституції України з урахуванням Спільної декларації міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти» та уособлено у Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки, Постанові КМУ «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проектів Бюджетної декларації та державного бюджету», Положенні про Міністерство освіти і науки України, Національній доктрині розвитку освіти, Указі Президента України «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року».

Так, Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.) дає такі визначення закладу вищої освіти й університету:

- заклад вищої освіти – окремих вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забез-

печує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей [21; 42];

- одним з типів закладів вищої освіти є університет – багатогалузевий або галузевий заклад вищої освіти, що провадить *інноваційну* освітню діяльність за різними ступенями вищої освіти, проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань і провадить культурно-просвітницьку діяльність [42].

Тобто маємо зробити висновок, що заклади вищої освіти мають законодавче підґрунтя впровадження та посилення своєї інноваційно-активної діяльності.

Розуміння інноваційно-активної діяльності ЗВО насамперед базується на визначенні власної категорії «інноваційно-активний університет». У дослідженні з цієї метою застосовано монографічний та морфологічний аналізи. В табл. 4 наведено тлумачення категорії «інноваційний університет» різними науковцями.

Таблиця 4

Визначення сутності поняття «інноваційний університет»

Науковці	Визначення сутності поняття «інноваційний університет»
1	2
Артёмов І. [31]	Основним завданням наукової та інноваційної діяльності університету є здобуття наукових знань шляхом проведення наукових досліджень і розробок та їх спрямування на створення і впровадження нових конкурентоспроможних технологій, забезпечення інноваційного розвитку суспільства та підготовки фахівців інноваційного типу
Шевченко Л. [51]	Інноваційна діяльність університету спрямовується на створення і освоєння інновацій, тобто оновлення освітніх продуктів і послуг, форм і технологій навчання на різних етапах інноваційного процесу (від появи ідеї або нової технології до її ринкової реалізації) в освітній і науковій сферах, а також післядипломній професійній освіті, що забезпечує необхідну економічну і (або) суспільну вигоду
Востроїлов А., Белоусов В., Шевченко В. [25]	Інноваційний університет – це вищий навчальний заклад підприємницького типу. Основними видами його діяльності є наукова і освітня діяльність на основі інноваційних підходів і методів управління

1	2
Артёмов І., Студеняк І., Устич С. [32]	Інноваційний чи підприємницький університет – це насамперед не економічний чи управлінський навчальний заклад, що випускає дипломованих підприємців чи менеджерів, а передусім ЗВО природничо-наукового та інженерно-технологічного профілю, викладачі, студенти і аспіранти якого здатні реалізувати свої новаторські напрацювання, впроваджувати в економіку результати своїх досліджень і розробок шляхом створення нових підприємств
Франс Ван Вухт [3]	Це університети, які прагнуть адаптуватися до змінних умов навколишнього середовища
Кларк Б. [1]	Це університет, який об'єднує такі елементи: посилене направляє ядро; розширена периферія розвитку; диверсифікована база фінансування; стимульований академічний оплот; інтегрована підприємницька культура
Гіббонс М. [4] Іцковіч Г. [30]	Характеризується соціально розподіленою системою виробництва знань, описується за допомогою концепції потрійної спіралі, в рамках якої пояснюються інноваційна діяльність університетів і процеси передачі знань у мережевій взаємодії. Центральним поняттям потрійної спіралі є інноваційний (підприємницький) університет, який поряд з виконанням традиційних місій викладання і наукових досліджень відіграє активну роль у соціально-економічному розвитку як один з основних агентів виробництва знань. Такий університет не тільки дає студенту нові ідеї та навички, а й розвиває підприємницький талент для бізнесу, орієнтованого на науку
Керлі М., Форміка П. [2]	Підприємницький (інноваційний) університет сприяє розвитку гармонійного зв'язку між науковими дослідженнями і академічним підприємництвом, а його екосистема здатна так збільшити ресурси наукового відкриття з комерційним потенціалом, що воно стане життєздатним бізнесом
Карпов А. [33]	У структурі інноваційно-підприємницького університету виокремлює базовий і метарівень. До базового рівня відносить: венчурні проекти, малі інноваційні підприємства (стартап-компанії), бізнес-інкубатори, інвестиційні майданчики, офіси по поширенню знань, центри трансферу технологій, інноваційно-технологічні центри. До агентів метарівень відносить: технологічні консорціуми, які об'єднують інноваційні підрозділи навчальних закладів та високотехнологічного бізнесу; узагальнені фонди знань, що інтегрують дослідні середовища університетів і наукових організацій; наукові парки, створюють загальне творчий простір для наукомістких фірм і дослідницьких колективів; технопарки, що забезпечують інфраструктурну компоненту для інноваційної діяльності повний інженерно-технологічний цикл матеріалізації наукових нововведень
Константинов Г. [36]	Це заклад вищої освіти, який систематично докладає зусиль з подолання обмежень в трьох сферах – генерації знань, викладанні і перетворенні знань на практику – шляхом ініціювання нових видів діяльності, трансформації внутрішнього середовища і модифікації взаємодії із зовнішнім середовищем
Грудзинський А. [27]	Підприємницький (інноваційний) університет – це: «1) організація, що базується в своїй діяльності на цільові інновації, здатна працювати в умовах ризику і динамічного попиту; 2) економічно ефективна організація, що займається прибутковою діяльністю і спирається, в першу чергу, на свої власні можливості; 3) ліберальна організація з гнучкою мережевою побудовою; 4) організація, в якій ключовими факторами є люди, групи і їх компетентність, де робота людей заснована на балансі вигоди і ризику; 5) організація, у керівництва якої на першому місці стоїть не планування і контроль дій працівників, а їх всебічна підтримка в діяльності в рамках стратегії організації, для чого керівництво максимально делегує права і відповідальність виконавців; 6) організація, яка повернута обличчям до споживача і дозволяє своєчасно і гнучко реагувати на зміну його вимог»
Сидорова А., Румянцев Н. [46]	Підприємницький (інноваційний) університет – це такого роду науково-дослідний центр, в якому, крім традиційних функцій освіти і науки, здійснюється перенесення знань в практичні галузі економіки і суспільства в цілому, втілення знань в продукт або послугу
Голубев С. [26]	Соціально-підприємницький виш – це виш, основним завданням якого є створення і підтримання підприємницького середовища на території своєї присутності, за рахунок широкого використання в своїй діяльності інноваційних освітніх програм і результатів прикладних досліджень

Аналіз наведених тлумачень категорії «інноваційний університет» дозволяє зробити такі висновки:

- всі науковці констатують, що інноваційний університет має провадити інновації в усі сфери своєї діяльності;
- такий університет повинен продукувати нові знання для впровадження їх у практику діяльності організацій різних сфер діяльності суспільства;

- він має шукати нові шляхи та форми взаємодії із зовнішніми стейкхолдерами;
- інноваційний університет сприяє посиленню зв'язку між науковими дослідженнями і академічним підприємництвом.

Але, враховуючи схожі моменти у розумінні інноваційного університету, необхідно визнати, що єдиного, загального трактування сьогодні не існує.

Тому для більш глибокого розуміння змісту цього поняття за допомогою морфологічного аналізу проведемо декомпозицію наведених у табл. 4 визначень на основні складові за такими ознаками порівняння: сутнісна складова поняття; спрямованість інноваційного університету; призначення інноваційного університету.

Результати декомпозиції наведені в табл. 5.

Отже, табл. 5 дозволила зробити висновок, що, незважаючи на різноманіття визначень, деякі з них все ж таки мало чим відрізняються одне від одного за своєю сутністю. Треба зазначити, що більшість науковців при трактуванні цього поняття акцентують увагу на таких складових, як наукові дослідження та інновації, але мало хто акцентує, що інноваційно-активний університет повинен сприяти прискореному соціально-економічному розвитку суспільства

за рахунок ефективного синтезу інноваційної викладацької, дослідної та підприємницької діяльності.

Підсумовуючи наведені визначення та узагальнюючи проведений аналіз, пропонується під інноваційно-активним університетом розуміти освітньо-підприємницьку організацію, яка має ресурсну готовність сприяти прискореному соціально-економічному розвитку суспільства за рахунок інтенсивного трансферу згенерованих в університеті знань і технологій на основі партнерської взаємодії зі стейкхолдерами. При цьому до останніх відносяться суб'єкти ринку праці, урядові та громадські організації [8; 18].

Виходячи з цього трактування система діяльності інноваційно-активного університету може бути представлена як комбінація компонент внутрішнього та зовнішнього середовища (рис. 1).

Таблиця 5

Морфологічна декомпозиція визначення сутності інноваційного університету

Ознака порівняння	Структурний склад з вказівкою джерел
Сутнісна складова поняття	▪ здобуття наукових знань шляхом проведення наукових досліджень і розробок [31]; ▪ створення і освоєння інновацій, тобто оновлення освітніх продуктів і послуг, форм і технологій навчання на різних етапах інноваційного процесу (від появи ідеї або нової технології до її ринкової реалізації) в освітній і науковій сферах, а також післядипломній професійній освіті [51]; ▪ наукова і освітня діяльність на основі інноваційних підходів і методів управління [27]; ▪ ЗВО природничо-наукового та інженерно-технологічного профілю, викладачі, студенти і аспіранти [32]; ▪ університети, які прагнуть адаптуватися до змінних умов навколишнього середовища [3]; ▪ університет, який об'єднує такі елементи: посилене направляє ядро; розширена периферія розвитку; диверсифікована база фінансування; стимульований академічний оплот; інтегрована підприємницька культура [1]
Спрямованість інноваційного університету	▪ виконує традиційну місію викладання і наукові дослідження, відіграє активну роль у соціально-економічному розвитку як один із основних агентів виробництва знань [4; 30]; ▪ заклад вищої освіти, який систематично докладає зусиль з подолання обмежень [36]; ▪ організація, що базується в своїй діяльності на цільовій інновації, у керівництві якої на першому місці стоїть не планування і контроль дій працівників, а їх всебічна підтримка в діяльності в рамках стратегії організації [27]; ▪ крім традиційних функцій освіти і науки, здійснюється перенесення знань в практичні галузі економіки і суспільства в цілому [46]
Призначення інноваційного університету	▪ на створення і впровадження нових конкурентоспроможних технологій [31]; ▪ забезпечення необхідної економічної і (або) суспільної вигоди [51]; ▪ реалізація новаторських напрацювань, впровадження в економіку результатів своїх досліджень і розробок [32]; ▪ надання студенту нових ідей та навичок [4; 30]; ▪ сприяння розвитку гармонійного зв'язку між науковими дослідженнями і академічним підприємництвом [2]; ▪ генерація знань, викладання і перетворення знань на практику [36]; ▪ здійснення перенесення знань у практичні галузі економіки і суспільства в цілому, втілення знань у продукт або послугу [46]; ▪ створення і підтримання підприємницького середовища на території своєї присутності за рахунок широкого використання в своїй діяльності інноваційних освітніх програм і результатів прикладних досліджень [36]
Призначення інноваційного університету	▪ забезпечення інноваційного розвитку суспільства та підготовки фахівців інноваційного типу [31]; ▪ створення нових підприємств [32]; ▪ розвиток підприємницького таланту для бізнесу, орієнтованого на науку [4; 30]; ▪ його екосистема здатна так збільшити ресурси наукового відкриття з комерційним потенціалом, що воно стане життєздатним бізнесом [2]; ▪ ініціювання нових видів діяльності, трансформації внутрішнього середовища і модифікації взаємодії із зовнішнім середовищем [36]

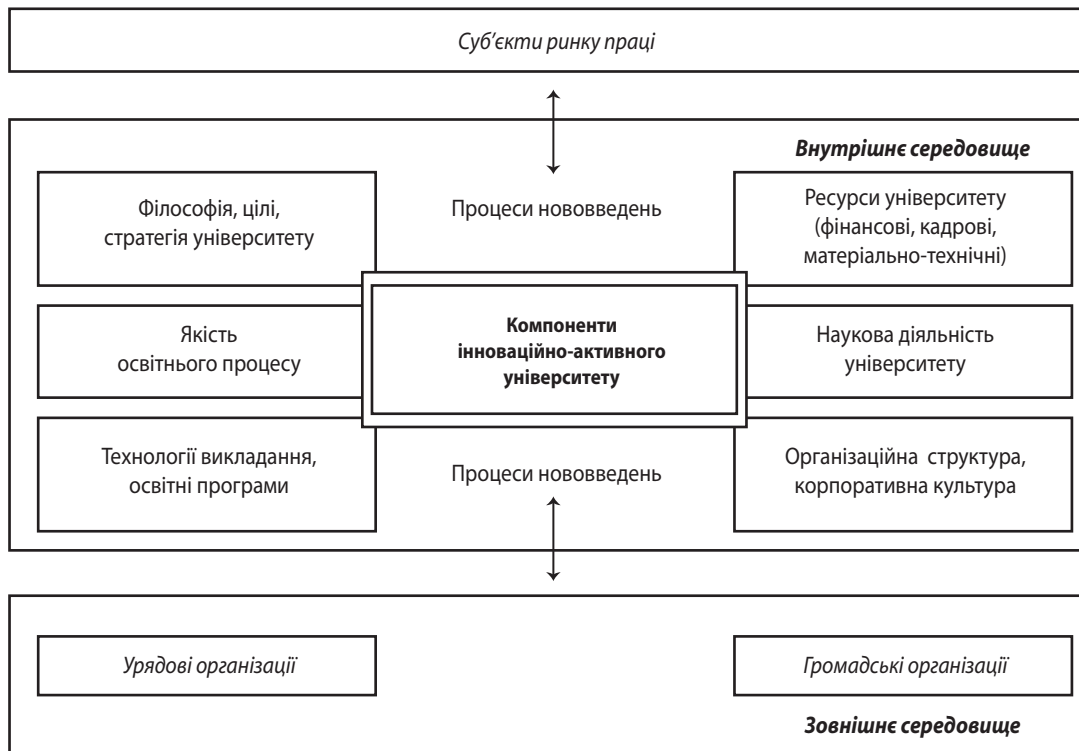

Рис. 1. Взаємодія компонентів внутрішнього та зовнішнього середовища інноваційно-активного університету

Джерело: авторська розробка

Отже, інноваційно-активний університет (ІАУ) спрямований на розвиток суспільства в поточній та довгостроковій перспективі, а домінантами його діяльності виступають [18]:

- наука як інструмент генерації нових знань на основі інтеграції з зовнішнім оточенням, насамперед з підприємствами високих технологій;

- освіта як спосіб доведення знань до людей, формування інтелектуального потенціалу суспільства;
- взаємодія з промисловістю, урядом, суспільством як засіб узгоджених зусиль щодо забезпечення стабільного розвитку нації і цивілізації.

За цих умов ІАУ має впроваджувати інновації у восьми ключових вимірах (табл. 6).

Таблиця 6

Ключові виміри інноваційно-активного університету

Вимір	Характеристика
1	2
Лідерство та управління	два найважливіші та складні фактори розвитку підприємницьких та інноваційних закладів вищої освіти. Позитивне та чуйне керівництво – це те, що підтримує динамічну та успішну організацію, особливо в періоди невизначеності, непередбачуваності та складності. Лідерство та управління можуть стимулювати всі види інновацій в організації, яка поєднується спільним баченням і культурою, не переважена системами управління, постійно прагнучи до своєї автономії завдяки підприємницькому управлінню різними взаємозалежностями із зацікавленими сторонами
Організаційна спроможність	постійне спрямування на розвиток своїх організаційних можливостей. З цієї метою існують стимули та винагороди для співробітників, студентів і зацікавлених сторін, які просувають підприємницьку програму та усувають бар'єри та обмеження в організації. Мета полягає в тому, щоб розширити можливості організацій у власних ініціативах, брати участь у інноваціях та будувати особисті відносини між зацікавленими сторонами на основі довіри через зовнішні та внутрішні кордони
Самостійність та відповідальність	навчання вимагає чогось іншого, крім стандартних підручників і звичайних навчальних класів, прагне підвищити підприємницькі здібності та можливості учнів, надаючи їм більшу самостійність і відповідальність у процесі навчання шляхом експериментального, спільного та рефлексивного навчання
Підготовка та підтримка підприємців	передбачає стратегії викладання та навчальні середовища, які пропонують цілеспрямовану підтримку для студентів та персоналу, спрямованих на створення бізнесу, що надається безпосередньо навчальними закладами, або направляє потенційних підприємців до спеціалізованих служб підтримки початківців у межах (місцевої) екосистеми підприємництва

1	2
Цифрова трансформація та можливості	використання можливостей, що надаються цифровими технологіями, які є ключовим фактором сприяння інноваціям та підприємництву, що передбачає розвиток позитивної цифрової культури, розробку та підтримку відповідної та сучасної цифрової інфраструктури та розвиток цифрової компетентності серед персоналу та студентів повною мірою використовувати можливості, що надаються цифровими технологіями та інструментами
Обмін знаннями та співпраця	негативне ставлення до підприємництва, підприємців та бізнесу у закладі вищої освіти може обмежити та перешкодити формуванню мережі та співпраці з діловими партнерами. Спілкування, яке гарантує, що обидві сторони мережі обміну знаннями чітко розуміють відповідні очікування, обмеження та вимоги, є основним елементом підприємницького та інноваційного університету
Інтернаціоналізована установа	інтернаціоналізація є важливим показником якості вищої освіти, засобом для постійних змін та просування через свою діяльність у галузі викладання, досліджень та обміну знаннями, а також через своїх співробітників та студентів

Джерело: укладено автором

Відповідно до виділених вимірів виділяються основні види інноваційної діяльності, що іноді трактуються як функції ІАУ [18] (табл. 7).

Таким чином, інноваційно-активні університети відрізняються від традиційних своїм акцентом на академічних цінностях науковості та інноваційності.

Аналіз досліджень сутності та специфіки функціонування інноваційно-активних університетів дозволив дійти висновку, що освітня компонента займає суттєве значення у його взаємозв'язках з основними стейкхолдерами.

Саме ця компонента забезпечує формування фахівця, потрібного ринку праці сьогодні та у майбутньому, вона безпосередньо впливає на освітній потенціал суспільства, здійснює вплив на розробку та впровадження інновацій у реальний сектор економіки.

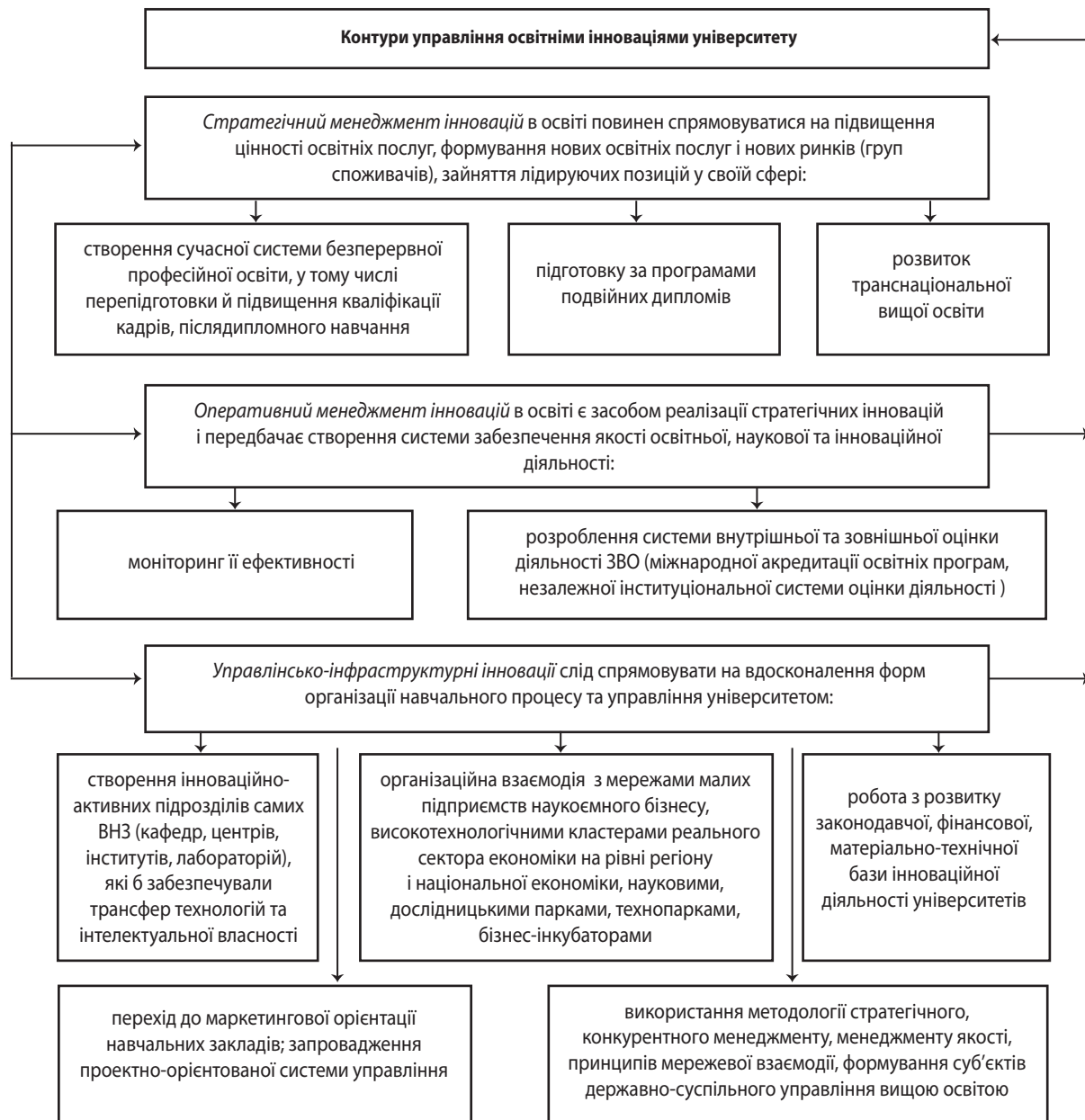
Тому ефективність управління інноваціями в освітній процес транзитивно здійснює вплив на всю діяльність ІАУ. На рис. 2 наведено контури управління освітніми інноваціями університету.

Управління освітніми інноваціями університету охоплює стратегічні, оперативні аспекти й інфраструктурне

Таблиця 7

Види інноваційної діяльності університету

Автор	Вид / функція	Характеристика
Латуха О. А. [37]	діяльності зі створення інновацій	виконання фундаментальних і прикладних наукових досліджень, розвиток власної інфраструктури нововведень, виведення на ринок результатів власної дослідницької діяльності, розробки і реалізації комплексних проєктів і програм інноваційного розвитку
	навчання інноваційній діяльності викладачів, наукових працівників, аспірантів, докторантів, здобувачів, студентів	відтворення інноваційних кадрів, що має важливе значення в умовах формування економіки знань
	власне освітня діяльність	традиційний напрям діяльності ЗВО, доповненого в умовах ринкової економіки створенням різного роду курсів підвищення кваліфікації, проведенням семінарів-тренінгів, «круглих столів» з проблем розвитку галузі тощо
Жукова В. О. [28]	педагогічні інновації	зміна стиля педагогічної діяльності та організації навчально-пізнавального процесу; запровадження інноваційних моделей навчання. Останні перетворюють характер освіти щодо таких її сутнісно та інструментально важливих характеристик, як цільова організація; характер взаємодії викладача зі студентами та їх позиції в ході процесу навчання; ефективна організація навчального процесу, зокрема, з використанням сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій тощо
	науково-методичні інновації	оновлення змісту освітніх програм відповідно до найкращих вітчизняних і зарубіжних аналогів; запровадження інноваційних курсів; створення сучасного контенту навчально-методичних матеріалів (нових підручників та навчальних посібників, науково-методичного та програмного забезпечення)
	освітньо-технологічні інновації	використання нових або вдосконалених технологій навчання (наприклад, дистанційного навчання, Інтернет-технологій, проектно-організованих технологій тощо); забезпечення студентам і викладачам доступу до електронних бібліотек; створення інформаційних корпоративних систем управління університетом

Джерело: авторська розробка

забезпечення, що має бути спрямовано на створення та залучення інновацій, систематичну й цілеспрямовану діяльність із удосконалення наявних технологій, прийомів і способів виконання діяльності.

Стратегічне управління освітніми інноваціями в університеті націлене на реалізацію глобальних завдань у сфері освіти та визначає основні напрями діяльності в організаційних, навчальних, методичних сферах.

Для реалізації цих завдань розроблено нормативно-правове забезпечення відповідно до державної політики.

Плани і програми складають на основі аналізу зовнішнього середовища, економічних, науково-технологічних, демографічних, екологічних, та інших чинників. Водночас

оцінюється освітньо-науковий потенціал університету, а також можливості щодо фінансового забезпечення реалізації планів і програм.

Оперативне управління освітніми інноваціями університету полягає у складанні планів-графіків виконання робіт і контролюванні їх виконання; аналізі економічних, організаційно-управлінських, соціально-психологічних факторів, що впливають на можливість реалізувати стратегічні завдання; розробленні ефективних форм організації освітньо-інноваційної діяльності університету. Воно передбачає розроблення системи стимулювання з метою заохочення ініціативи, участі в інноваційних змінах, обговоренні проблем, що виникають у процесі впровадження освітніх інновацій, тощо.

Управлінсько-інфраструктурні інновації – це підсистема, що забезпечує можливість і підтримку у здійсненні освітньо-інноваційного процесу. Зміст інфраструктури розкривають виконувани нею функції, а саме: організаційно-правове оформлення; забезпечення інформацією учасників; забезпечення органічного поєднання всіх елементів і суб'єктів управління освітніми інноваціями; сприяння процесу регулювання процесів впровадження освітніх інновацій.

Контури управління освітніми інноваціями принципово розмежовують склад, структуру і зміст управління; визначено пріоритетність методів аналізу і прогнозу та методів реалізації освітньо-інноваційного процесу. Впровадження та управління освітніми інноваціями вимагає зміни організаційних структур і поєднання розрізаних чинників до нової системи організаційної взаємодії, трансформації персоналу, перенагадження системи комунікаційних зв'язків, системи інноваційних заходів щодо матеріально-ресурсної бази управління тощо.

Висновок. Модернізація системи освіти є інструментом формування особистості, здатної швидко пристосуватись до сучасного динамічного середовища та бути конкурентоспроможною на ринку праці. Проаналізовано сучасні тенденції розвитку вітчизняної вищої освіти в напрямку побудови її змісту відповідно до світових і європейських стандартів, які впливають на якість і процес освіти університетів і вимагають починати процес перебудови всієї освітньої системи.

Розглянуто позиціонування національної системи освіти у вимірі міжнародних світових рейтингів. На сьогодні налічується понад 50 національних і понад 10 міжнародних рейтингів для оцінки діяльності ЗВО. Метою рейтингів є визначення кращих ЗВО світу та оцінка їх діяльності, але кожен рейтинг передбачає використання певних показників для визначення конкурентного потенціалу ЗВО. Визначено, що в Україні сформувалася негативна тенденція щодо втрати рейтингових позицій, та система вищої освіти втрачає свою привабливість для основних стейкхолдерів.

Розглянуто нормативно-правове забезпечення України з питань функціонування системи освіти, всіх її рівнів і підсистем, діяльності навчальних закладів різних типів і форм власності, організації різних форм навчання.

Проведено компаративний аналіз визначень сутності «інноваційний університет». Для його розуміння запропоновано застосування синтезу монографічного та морфологічного аналізів. Запропоновано розуміти інноваційно-активний університет як підприємницьку організацію, яка має ресурсну готовність сприяти прискореному соціально-економічному розвитку за рахунок інтенсивного трансферу згенерованих в університеті знань і технологій на основі партнерської взаємодії зі стейкхолдерами (суб'єкти ринку праці, урядові та громадські організації).

Визначено ключові виміри інноваційно-активного університету й основні види його інноваційної діяльності. На підставі визначення, що освітні інновації є ключовими інноваціями ІАУ та такими, що здійснюють суттєвий вплив на інші види його діяльності, розроблено схему контурів управління освітніми інноваціями університету.

Перспективами подальших досліджень у цій проблематиці є аналіз факторів конкурентоспроможності університетів світу для визначення внутрішніх і зовнішніх чинників інноваційно-активного університету, що дозволять досягти і підтримувати високий рівень конкурентоспроможності та привабливості; формування технології та вибір ефективних форм співпраці інноваційного університету з основними стейкхолдерами, а саме: підприємцями, державними та громадськими організаціями, абітурієнтами; створення середовища розвитку підприємницької культури викладачів і студентів; визначення форм взаємодії ІАУ з представниками реального сектора економіки щодо розробки та впровадження інновацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Clark B. *Creating Entrepreneurial Universities, Organisational Pathways of Transformation*. Oxford/New York : Pergamon Elsevier. 1998.
2. Curley M., Formica P. University ecosystems design creative spaces for idea generation and start-up experimentation. *The experimental nature of new venture creation: Capitalizing on open innovation 2.0*. New York : Springer, 2013. P. 13–23.
3. Van Vught F. Innovative universities. *Tertiary Education and Management*. 2000. No. 5. P. 347–354.
4. Gibbons M. *Higher Education Relevance in the 21st Century*. Association of Commonwealth Universities. 1998.
5. IUBH Universities of Applied Sciences. URL: <https://graphics.reuters.com/EUROPE-UNIVERSITY-INNOVATION/010091N02HR/index>.
6. Kennedy D. *Academic Duty*. Cambridge, MA : Harvard University Press. 1997.
6. Kerr C. *Higher Education Cannot Escape History, Issues for the Twenty-first Century*. Albany : State University of New York Press. 1994.
7. Kolodiziev O., Tyschenko V., Azizova K. Project finance risk management for public-private partnership. *Investment Management and Financial Innovations*. 2017. No. 14 (4). P. 171–180.
8. Massy W. F. *Resource Allocation in Higher Education*. Ann Arbor : The University of Michigan Press. 1996.
9. QS SAFE National System Strength. URL: <https://www.topuniversities.com/system-strength-rankings/2018>
10. Rayevnyeva O., Aksonova I., Ostapenko V. Assessment of Institutional Autonomy of Higher Education Institutions: methodical approach. *Knowledge and Performance Management*. 2018. Vol. 2. No. 1. P. 75–87.
11. Rayevnyeva O., Aksonova I., Ostapenko V. Formation interaction and adaptive use of purposive forms of cooperation of university and enterprise structures. *Innovative Marketing*. 2018. No. 3. P. 44–56.
12. Rayevnyeva O., Stryzhychenko K. Authority of the higher education system in conditions of the European integration of Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. 2018. Vol. 16. No. 3. P. 501–510.
13. Skribans V., Arnis L., Merkuryev Y. *Third Generation University Strategic Planning Model Development*, Faculty of Engineering Economics and Management, Riga Technical University. 2013.
14. Universitas 21: Rankings of National Higher Education Systems. URL: <https://universitas21.com/what-we-do/u21-rankings/u21-ranking-national-higher-education-systems-2020/comparison-table>

15. University of the future A thousand year old industry on the cusp of profound change. URL: http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/University_of_the_future/%24FILE/University_of_the_future_2012.pdf
16. Von Weizsaecker E., Wijkman A. Come On! Capitalism, Short-termism, Population and the Destruction of the Planet. Springer. 2018. 220 p.
17. Yevseiev S., Rayevnyeva O., Ponomarenko V., Milov O. Development of methodological principles for the construction of a corporate in formation-education alsystem of innovative-active university in the frame work of anti-corruption activities. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. Information technology. Industry control systems*. 2020. Vol. 5. No. 2 (107). P. 6–28.
18. Cai Yu., Ma Ji., Chen Q. Higher Education in Innovation Ecosystems. *Sustainability*. 2020. No. 12. P. 43–76. DOI: 10.3390/su1211437
19. Абдулкеримов И. З., Павлюченко Е. И., Эсетова А. М. Современные тенденции интернационализации высшего образования. *Проблемы современной экономики*. 2012. № 3 (43). URL: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=4248>
20. Азізова К., Почуєва О. Самооцінка якості результатів навчання у вищому навчальному закладі. *Nowoczesna edukacja: filozofia, innowacja, doświadczenie*. 2016. № 4 (8). С. 95–100.
21. Барбер М. Накануне схода лавины. Высшее образование и грядущая революция. *Вопросы образования*. 2013. № 3. С. 152–229.
22. Будущее высшей школы в России: экспертный взгляд. Форсайт-исследование – 2030 : аналит. доклад / под ред. В. С. Ефимова. Красноярск: СФУ, 2012. 182 с. URL: http://foresight.sfu-kras.ru/sites/foresight.sfu-kras.ru/files/_Doklad_Vysshaya_shkola_-_2030_ekspertnyy_vzglyad_2012_0.pdf
23. Бурняк Н. М. Предпринимательский университет: сущность и особенности формирования. *Экономика и управление*. 2006. № 2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/predprinimatelskiy-universitet-suschnost-i-osobennosti-formirovaniya/viewer>
24. Востроилов А. В., Белоусов В. И., Шевченко В. Е. Инновационный университет: опыт развития. *Управление исследованиями и инновациями*. 2006. № 5. С. 33–44.
25. Голубев С. В. Социально-предпринимательский вуз: возможность развития для региональных вузов. *Общественные науки. Всероссийский научный журнал*. 2010. № 4. С. 11–21.
26. Грудзинский А. О. Университет как предпринимательская организация. *Социологические исследования*. 2004. № 4. С. 113–121.
27. Жукова В. О. Инновационная модель развития высшего навчального закладу як чинник забезпечення високої якості підготовки фахівців. *Наукові праці КНТУ. Економічні науки*. 2010. № 17. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/1005/1/54.pdf>
28. Зубков С. В., Коваленко А. И., Лукашенко М. А. Предпринимательский университет в инновационной экономике. М.: ООО «Маркет ДС Корпореш», 2005. 402 с.
29. Ицковиц Г. Тройная спираль. Университеты – предприятия – государство. Инновации в действии / пер. с англ., под ред. А. Ф. Уварова. Томск : ТУСУР, 2010. 238 с.
30. Инновации в освіті і науці окремих країн Європи, Азії та Америки: інформаційний бюлетень наукового проекту «Інноваційний університет – інструмент інтеграції в європейський освітній і науковий простір» / за заг. ред. І. В. Артьомова. Ужгород : ПП «АУТДОР-ШАРК», 2005. Вип. 4. 205 с. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/9721>
31. Інноваційний університет: концепція становлення і розвитку : монографія / за заг. ред. І. В. Артьомова. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2016. Вип. 30. Серія «Євроінтеграція: український вимір». 524 с. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/ib/22130/1/%D1%96%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%86_%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%80_.PDF
32. Карпов А. О. Современный университет: среда, партнерства, инновации. *AlmaMater. Вестник Высшей школы*. 2014. № 8. С. 8–12.
33. Кларк Б. Р. Создание предпринимательских университетов: организационные направления трансформации / пер. с англ. А. Смирнова. М.: ИД ГУ ВШЭ, 2011. 240 с.
34. Конанчук Д. Горизонты развития высшего образования. URL: <http://trends.skolkovo.ru/2015/09/gorizontyi-razvitiya-vysshego-obrazovaniya/>
35. Константинов Г. Н., Филонович С. Р. Что такое предпринимательский университет. *Вопросы образования*. 2007. № 1. С. 49–62.
36. Латуха О. А. Комплексная оценка инновационной деятельности вуза: теоретические и методологические аспекты : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05. Новосибирск, 2007. 23 с.
37. Назайкинская О. 10 трендов будущего образования. URL: <http://trends.skolkovo.ru/2017/10/10-trendov-budushhego-obrazovaniya/>
38. Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті. *Освіта України*. 2001. № 1. С. 22–55.
39. Остапенко В.М. Забезпечення інноваційного розвитку підприємства з урахуванням освітніх та наукових факторів. Теорія, методологія і практика господарсько-фінансової діяльності підприємств : кол. моногр. Полтава : ПП «Астрая». 2019. С. 127–133.
40. Панич О. Університетська автономія в контексті українського законодавства і практики. *Освітня політика*. 2019. URL: http://educationua.org/ua/component/content/article/12-articles/1348-universitetska-avtonomiya-v-konteksti-ukrajinskogozakodavstva-i-praktiki?fbclid=IwAR1KX7JkiW1VbzOk7BQj-urpbIXrbLhJg7x31Kx7UN_Vv796ZX7strlKNo
41. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
42. Раєвнева О. В., Аксьонова, І. В., Остапенко В. М. Порівняльний аналіз та узагальнення досвіду партнерства між ЗВО та бізнес-середовищем. *Проблеми економіки*. 2018. № 4. С. 30–42.
43. Раимханов М. ТОП-5 новых трендов в образовании. URL: <https://the-steppe.com/news/mneniya/2018-07-19/top-5-novyh-trendov-v-obrazovanii>
44. Сидоренко Т. М. Механізм інноваційного функціонування та розвитку вищої освіти України. *Вісник КНУТД. Серія «Економічні науки»*. 2015. № 5 (91). С. 77–84.
45. Сидорова А. А., Румянцев Н. А. Предпринимательские университеты: сущность и тенденции развития. URL: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2430627
46. Соболева С. М. Освіта як стратегічний ресурс інноваційного розвитку українського суспільства. *Зовнішня торгівля: право, економіка, фінанси*. 2012. № 1. С. 100–106.
47. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів. URL: http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id=47920&cat_id=460
48. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/>

rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf

50. Університет у сучасному суспільстві: місія, проблеми, виклики : монографія / за заг. ред. Г.І. Калінічевої. Чернівці : ЧНТУ, 2019. 252 с. URL: https://istu.edu.ua/fileadmin/media/Naukova_diyalnist/Konferentsiy_2018.11.30/Monohrafiya_2018.11.30.pdf

51. Шевченко Л. С. Типологізація інноваційної діяльності та інновацій в освітній сфері. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2014/01/Shevchenko.pdf>

REFERENCES

Abdulkerimov, I. Z., Pavlyuchenko, Ye. I., and Esetova, A. M. "Sovremennyye tendentsii internatsionalizatsii vysshego obrazovaniya" [Modern Trends in the Internationalization of Higher Education]. *Problemy sovremennoy ekonomiki*. 2012. <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=4248>

Azizova, K., and Pochuieva, O. "Samootsinka yakosti rezultativ navchannia u vyshchomu navchalnomu zakladi" [Self-assessment of the Quality of Learning Outcomes in Higher Education]. *Nowoczesna edukacja: filozofia, innowacja, doswiadczenie*, no. 4(8) (2016): 95-100.

"Budushcheye vysshey shkoly v Rossii: ekspertnyy vzglyad. Forsayt-issledovaniye - 2030 : analit. doklad" [The Future of Higher Education in Russia: An Expert View. Foresight Research - 2030: An Analytical Report]. http://foresight.sfu-kras.ru/sites/foresight.sfu-kras.ru/files/_Doklad_Vysshaya_shkola_-_2030_ekspertnyy_vzglyad_2012_0.pdf

Barber, M. "Nakanune skhoda laviny. Vyssheye obrazovaniye i gryadushchaya revolyutsiya" [On the Eve of the Avalanche. Higher Education and the Coming Revolution]. *Voprosy obrazovaniya*, no. 3 (2013): 152-229.

Burnyak, N. M. "Predprinimatelskiy universitet: sushchnost i osobennosti formirovaniya" [Entrepreneurial University: the Essence and Features of Formation]. *Ekonomika i upravleniye*. 2006. <https://cyberleninka.ru/article/n/predprinimatelskiy-universitet-suschnost-i-osobennosti-formirovaniya/viewer>

Cai, Yu., Ma, Ji., and Chen, Q. "Higher Education in Innovation Ecosystems". *Sustainability*, no. 12 (2020): 43-76. DOI: 10.3390/su1211437

Clark, B. *Creating Entrepreneurial Universities, Organisational Pathways of Transformation*. Oxford; New York: Pergamon Elsevier, 1998.

Curley, M., and Formica, P. "University ecosystems design creative spaces for idea generation and start-up experimentation". In *The experimental nature of new venture creation: Capitalizing on open innovation 2.0*, 13-23. New York: Springer, 2013.

Gibbons, M. *Higher Education Relevance in the 21st Century*. Association of Commonwealth Universities, 1998.

Golubev, S. V. "Sotsialno-predprinimatelskiy vuz: vozmozhnost razvitiya dlya regionalnykh vuzov" [Socio-entrepreneurial University: Development Opportunities for Regional Universities]. *Obshchestvennyye nauki. Vserossiyskiy nauchnyy zhurnal*, no. 4 (2010): 11-21.

Grudzinskiy, A. O. "Universitet kak predprinimatelskaya organizatsiya" [University as an Entrepreneurial Organization]. *Sotsiologicheskiye issledovaniya*, no. 4 (2004): 113-121.

"Innovatsii v osviti i nautsi okremykh krain Yevropy, Azii ta Ameriky: informatsiyni biuleten naukovoho proektu «Innovatsiyni universytet - instrument intehratsii v ievropeyskiy osvitnii i naukovyi prostir»" [Innovations in Education and Science in Some Countries of Europe, Asia and America: Newsletter of the Research Project

«Innovative University - a Tool for Integration Into the European Educational and Scientific Space». <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/9721>

"Innovatsiyni universytet: kontseptsiiia stanovlennia i rozvytku" [Innovative University: the Concept of Formation and Development]. https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/22130/1/%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%86_%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%80_.PDF

"IUBH Universities of Applied Sciences". <https://graphics.reuters.com/EUROPE-UNIVERSITY-INNOVATION/010091N02HR/index.html>

Itskovits, G. *Troynaya spiral. Universitety - predpriyatiya - gosudarstvo. Innovatsii v deystvii* [Triple Helix. Universities - Enterprises - State. Innovation in Action]. Tomsk: TUSUR, 2010.

Karpov, A. O. "Sovremennyy universitet: sreda, partnerstva, innovatsii" [Modern University: Environment, Partnerships, Innovations]. *AlmaMater. Vestnik Vysshey shkoly*, no. 8 (2014): 8-12.

Kennedy, D. *Academic Duty*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1997.

Kerr, C. *Higher Education Cannot Escape History, Issues for the Twenty-first Century*. Albany: State University of New York Press, 1994.

Klark, B. R. *Sozdaniye predprinimatelskikh universitetov: organizatsionnyye napravleniya transformatsii* [Creation of Entrepreneurial Universities: Organizational Directions of Transformation]. Moscow: ID GU VShE, 2011.

Kolodiziev, O., Tyschenko, V., and Azizova, K. "Project finance risk management for public-private partnership". *Investment Management and Financial Innovations*, no. 14(4) (2017): 171-180.

Konanchuk, D. "Gorizonty razvitiya vysshego obrazovaniya" [Higher Education Development Horizons]. <http://trends.skolkovo.ru/2015/09/gorizontyi-razvitiya-vysshhego-obrazovaniya/>

Konstantinov, G. N., and Filonovich, S. R. "Chto takoye predprinimatelskiy universitet" [What Is an Entrepreneurial University]. *Voprosy obrazovaniya*, no. 1 (2007): 49-62.

[Legal Act of Ukraine] (2014). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

Latukha, O. A. "Kompleksnaya otsenka innovatsionnoy deyatel'nosti vuzov: teoreticheskiye i metodologicheskiye aspekty" [Comprehensive Assessment of the Innovative Activity of the University: Theoretical and Methodological Aspects]: *avto-ref. dis. ... kand. ekon. nauk* : 08.00.05, 2007.

Massy, W. F. *Resource Allocation in Higher Education*. Ann Arbor: The University of Michigan Press., 1996.

"Natsionalna doktryna rozvytku osvity u XXI stolitti" [National Doctrine of Education Development in the XXI Century]. *Osvita Ukrainy*, no. 1 (2001): 22-55.

Nazaykynskaya, O. "10 trendov budushchego obrazovaniya" [10 Trends in the Future of Education]. <http://trends.skolkovo.ru/2017/10/10-trendov-budushhego-obrazovaniya/>

Ostapenko, V. M. "Zabezpechennia innovatsiynoho rozvytku pidpriemstva z urakhuvanniam osvitnikh ta naukovykh faktoriv" [Ensuring the Innovative Development of the Enterprise Taking Into Account Educational and Scientific Factors]. In *Teoriya, metodolohiia i praktyka hospodarsko-finansovoi diialnosti pidpriemstv*, 127-133. Poltava: PP «Astrai», 2019.

Panych, O. "Universytetska avtonomiia v konteksti ukrainskoho zakonodavstva i praktyky" [University Autonomy in the Context of Ukrainian Legislation and Practice]. *Osvitnia polityka*. 2019. http://educationua.org.ua/component/content/article/12-articles/1348-universytetska-avtonomiya-v-konteksti-ukrajinskogozakonodavstva-i-praktiki?fbclid=IwAR1KXTJkiWI1VbzOk7BQj-urpblXrbLhJg7x31Kx7UN_Vv796ZX7striKNo

QS SAFE National System Strength. <https://www.topuniversities.com/system-strength-rankings/2018>

Raevnieva, O. V., Aksyonova, I. V., and Ostapenko, V. M. "Porivniálny analiz ta uzahalnennia dosvidu partnerstva mizh ZVO ta biznes-seredovyschem" [Comparative Analysis and Generalization of the Experience of University – Business Partnerships]. *Problemy ekonomiky*, no. 4 (2018): 30-42.

Raimkhanov, M. "TOP-5 novykh trendov v obrazovanii" [TOP 5 New Trends in Education]. <https://the-steppe.com/news/mneniya/2018-07-19/top-5-novykh-trendov-v-obrazovanii>

Rayevnyeva, O., Aksonova, I., and Ostapenko, V. "Assessment of Institutional Autonomy of Higher Education Institutions: methodical approach". *Knowledge and Performance Management*, vol. 2, no. 1 (2018): 75-87.

Rayevnyeva, O., Aksonova, I., and Ostapenko, V. "Formation interaction and adaptive use of purposive forms of cooperation of university and enterprise structures". *Innovative Marketing*, no. 3 (2018): 44-56.

Rayevnyeva, O., and Stryzhychenko, K. "Authority of the higher education system in conditions of the European integration of Ukraine". *Problems and Perspectives in Management*, vol. 16, no. 3 (2018): 501-510.

"Stratehiia innovatsiinoho rozvytku Ukrainy na 2010-2020 roky v umovakh hlobalizatsiinykh vyklykiv" [Strategy of Innovative Development of Ukraine for 2010-2020 in the Conditions of Globalization Challenges]. http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id=47920&cat_id=460

"Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2021-2031 roky" [Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2021-2031]. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>

Shevchenko, L. S. "Typologizatsiia innovatsiinoi diialnosti ta innovatsii v osvittii sferi" [Typology of Innovation and Innovation in Education]. <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2014/01/Shevchenko.pdf>

Sidorova, A. A., and Rumyantsev, N. A. "Predprinimatelskiye universitety: sushchnost i tendentsii razvitiya" [Entrepreneurial Universities: Essence and Development Trends]. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2430627

Skrībans, V., Arnis, L., and Merkuryev, Y. *Third Generation University Strategic Planning Model Development, Faculty of Engineering Economics and Management, Riga Technical University*, 2013.

Soboljeva, S. M. "Osvita yak stratehichnyi resurs innovatsiinoho rozvytku ukrainskoho suspilstva" [Education as a Strategic Resource for Innovative Development of Ukrainian Society]. *Zovnishnia torhivlia: pravo, ekonomika, finansy*, no. 1 (2012): 100-106.

Sydorenko, T. M. "Mekhanizm innovatsiinoho funktsionuvania ta rozvytku vyshchoi osvity Ukrainy" [Mechanism of Innovative Functioning and Development of Higher Education in Ukraine]. *Visnyk KNUTD. Seriya «Ekonomichni nauky»*, no. 5(91) (2015): 77-84.

"Universitas 21: Rankings of National Higher Education Systems". <https://universitas21.com/what-we-do/u21-rankings/u21-ranking-national-higher-education-systems-2020/comparison-table>

"University of the future A thousand year old industry on the cusp of profound change". http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/University_of_the_future/%24FILE/University_of_the_future_2012.pdf

"Universytet u suchasnomu suspilstvi: misiia, problemy, vyklyky" [University in Modern Society: Mission, Problems, Challenges]. https://istu.edu.ua/fileadmin/media/Naukova_diyalnist/Konferentsiy_2018.11.30/Monohrafiia_2018.11.30.pdf

Van Vught, F. "Innovative universities". *Tertiary Education and Management*, no. 5 (2000): 347-354.

Von Weizsaecker, E., and Wijkman, A. "Come On! Capitalism, Short-termism, Population and the Destruction of the Planet". In *Springer*, 2018.

Vostroilov, A. V., Belousov, V. I., and Shevchenko, V. Ye. "Innovatsionnyy universitet: opyt razvitiya" [Innovation University: Development Experience]. *Upravleniye issledovaniyami i innovatsiyami*, no. 5 (2006): 33-44.

Yevseiev, S. et al. "Development of methodological principles for the construction of a corporate in formation-education alsystem of innovative-active university in the frame work of anti-corruption activities". *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. Information technology. Industry control systems*, vol. 5, no. 2(107) (2020): 6-28.

Zhukova, V. O. "Innovatsiina model rozvytku vyshchoho navchalnoho zakladu yak chynnyk zabezpechennia vysokoi yakosti pidhotovky fakhivtsiv" [Innovative Model of Higher Education Development as a Factor in Ensuring High Quality Training]. *Naukovi pratsi KNTU. Ekonomichni nauky*. 2010. <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/1005/1/54.pdf>

Zubkov, S. V., Kovalenko, A. I., and Lukashenko, M. A. *Predprinimatelskiy universitet v innovatsionnoy ekonomike* [An Entrepreneurial University in an Innovative Economy]. Moscow: OOO «Market DS Korporesh», 2005.

Стаття надійшла до редакції 27.10.2020 р.

■